

Avantgárd utazások

[Takáts József](#) esszé, 2011, 54. évfolyam, 9. szám, 935. oldal

Deréky Pálnak barátsággal, utólag az *On the road*ba

/Részlet/

Négy utazásról szeretnék írni e tanulmányban, pontosabban írásban megformált másokról: Tolnai Ottó 1967-es budapesti és párizsi, valamint Méliusz József 1968-as és 1978-as újvidéki útjáról. Tolnai közvetlenül utazásai után tette közzé útinaplója darabjait a *Híd*ban, még 1967-ben; Méliusz több cikkében, könyvében vissza-visszatért 1968-as és 1978-as újvidéki tartózkodására, leghosszabban talán útinaplószerű *Tranzit kávéház* című könyvében és az *Új Symposion* (1979-ben megjelent) 165. számában. Engem valójában az 1967–68-as utazások érdekelnek – Méliusz 1978-as útja csak annyiban, hogy akkor újra felelevenedett benne (önértelmező távlattal kiegészülve) 68-as utazása is. Persze nem egyszerűen az utazásokra vagyok kíváncsi, inkább az általuk létrejött szellemi kapcsolatokra, térbeli és időbeli hálózatokra, és sokáig, máig nyúló kisugárzásukra. [...]

A *Híd* 1967/6-os számában közzétett *Útinapló, folytatásokban* című írásban kilenc oldalas a budapesti rész, ebből két és fél oldalas a Kassák lakásán játszódó. Tolnai (huszonhét éves fiatalember, első magyarországi utazásán) útitársaival előbb autóval Prágába megy Budapesten keresztül: „a Bécsi úton lépésben hajtunk, kikeressük Kassák házát”. A visszaút budapesti napjaiban Tolnai elég gyorsan (talán **Eörsi István** kalauzolásával) egy fiatal, avantgárd szellemű lapalapító társaság közepében találta magát a Hungária kávéházban: „*Kezdet* címmel folyóiratot szándékoznak indítani. Állítólag Kassák el is vállalta volna a folyóirat szerkesztését. (...) Kassákhoz készülnek, velük megyek én is.” A *Kezdet*ről keveset lehet tudni; én annyit tudok róla, amit Tábor Ádám *A váratlan kultúra* című könyvében olvastam. Ő írja, hogy a *Kezdet* első száma március-áprilisban állt össze, a szerkesztők és szerzők névsorában ott van szinte mindenki, akit a hatvanas-hetvenes évek budapesti underground avantgárdjának irodalma kapcsán emlegetni szoktunk, Szentjóbby Tamástól Bálint Istvánon és Oravecz Imrén át Erdély Miklósig; a teljes enumerációról ezúttal lemondok. Tolnai, ha jól számolom, április közepén-végén töltött néhány napot Budapesten, akkor kapta meg olvasni a *Kezdet* anyagát. [...]

[Teljes cikk](#)